

Nynorsk Hjelpearck – 10. klasse

Frå bokmål til nynorsk – dei viktigaste reglane — LK20

Pronomen

Personlege pronomen

Bokmål	Nynorsk
jeg	eg
hun	ho
de (flertall)	dei
dere	de/dykk
meg	meg
ham/han	han/ honom
henne	henne/ ho

NB: *du, han, vi, oss, deg* er like!

Eigedomspronomen

Bokmål	Nynorsk
min/mi/mitt	min/mi/mitt
hans	hans
hennes	hennar
vår/vårt	vår/vårt
deres	dykkar
deres (fl.)	deira

Peikande pronomen

Bokmål	Nynorsk
denne	denne
dette	dette
disse	desse
den/det	den/det

Spørjeord

Bokmål	Nynorsk
hva	kva
hvem	kven
hvor	kvar/kor
hvordan	korleis
hvorfor	kvifor
hvilken	kva for ein
hvilket	kva for eit

Hugseregel: *hv-* → *kv-*

Vanlege ord som er ulike

Bokmål	Nynorsk
ikke	ikkje
noe	noko
noen	nokon/nokre
hver	kvar
bare	berre
mye	mykje
etter	etter
mellom	mellom
også	òg / også
nå	no / nå
da	då
når	når
annen/annet	annan/anna
egen	eigen
slik	slik
sånn	slik
veldig	svært/veldig
alltid	alltid
aldri	aldri
gjærne	gjærne
opp	opp
ut	ut
selv	sjølv

Andre nyttige ord

Bokmål	Nynorsk
forskjellig	ulik/forskjellig
egentlig	eigentleg
tydelig	tydeleg
viktig	viktig
vanskelig	vanskeleg
mulig	mogleg
farlig	farleg
plutselig	brått/plutseleg
nemlig	nemleg
endelig	endeleg
vanlig	vanleg

Hugseregel: *-lig* → *-leg*

Substantiv – tre kjønn

I nynorsk **må** du bruke alle tre kjønn. Du kan **ikkje** bruke “en” for ho-kjønnsord.

Bøying

	Hankj.	Hokj.	Inkjekj.
Ubest.	ein gut	ei jente	eit hus
Best.	guten	jenta	huset
Fl. ubest.	gutar	jenter	hus
Fl. best.	gutane	jentene	husa

Vanlege hokjønnsord

- ei **jente** – jenta
- ei **bok** – boka
- ei **sol** – sola
- ei **dør** – døra
- ei **klokke** – klokka
- ei **avis** – avisa
- ei **bygd** – bygda
- ei **tid** – tida
- ei **veke** – veka
- ei **setning** – setninga

Ord som endrar seg

Bokmål	Nynorsk
språket	språket
skolen	skulen
boken	boka
tiden	tida
saken	saka
gangen	gongen
stedet	staden
spørsmålet	spørsmålet
forholdet	tilhøvet

Verb – bøyning

Svake verb – a-verb (kaste-klassen)

	Bokmål	Nynorsk
Infinitiv	å kaste	å kaste
Presens	kaster	kastar
Preteritum	kastet	kasta
Perf. part.	kastet	kasta

Fleire a-verb: hoppe/hoppa, snakke/snakka, spørje/spurde

Svake verb – e-verb (lese-klassen)

	Bokmål	Nynorsk
Infinitiv	å leve	å leve
Presens	lever	lever
Preteritum	levde	levde
Perf. part.	levd	levd

Sterke verb (viktige)

Inf.	Pres.	Pret.	Perf.
skrive	skriv	skreiv	skrive
finne	finn	fann	funne
kome	kjem	kom	kome
gje/gi	gjev/gir	gav	gjeve/gitt
sjå	ser	såg	sett
få	får	fekk	fått
gå	går	gjekk	gått
ta	tek	tok	teke
dra	dreg	drog	drege

Viktige hjelpeverb

Bokmål	Nynorsk pres.	Pret.
er	er	var
har	har	hadde
blir	blir/vert	vart
gjør	gjer	gjorde
vet	veit	visste
synes	synest	syntest
mener	meiner	meinte
kan	kan	kunne
skal	skal	skulle

Hugeregelen: Presensforma av sterke verb har **ikkje** -er ending!

Bokmål: "han skriver" → Nynorsk: "han **skriv**"

Adjektiv

Bøyning

	Hankj./hokj.	Inkjekj.	Fleirtal
fin	fin	fint	fine
stor	stor	stort	store
liten	liten/lita	lite	små

Adjektiv som endrar seg

Bokmål	Nynorsk
liten/lita	liten/lita
annen/annet	annan/anna
egen/eget	eigen/eige

Rettskrivingsreglar

hv- → kv-

- hva → **kva**
- hvit → **kvit**
- hval → **kval**
- hverdag → **kvardag**
- hverandre → **kvarandre**

-lig → -leg

- mulig → **mogleg**
- tydelig → **tydeleg**
- egentlig → **eigentleg**
- sannsynlig → **sannsynleg**

Andre stavingsreglar

- -else → **-ing/-nad** (forståelse → forståing)
- -het → **-heit/-leik** (mulighet → moglegheit)
- skj- → **skj-** (same)
- gj- → **gj-** (gjøre → gjere)

Setningsbygging

Ordstilling

Nynorsk har same ordstilling som bokmål:

- **Heilsetning:** Subjekt + verbal + objekt
- **Spørsmål:** Verbal + subjekt + objekt
- **Leddsetning:** Subjunksjon + subjekt + **ikkje** + verbal

Døme:

"Ho **veit ikkje** kva ho skal gjere."

"Eg trur **at** han **ikkje** kjem."

S-passiv finst ikkje!

Nynorsk brukar **ikkje** s-passiv.

Bokmål	Nynorsk
Det <i>skrives</i>	Det blir skrive
Boka <i>leses</i>	Boka blir lesen

Bruk **bli/verte + partisipp** i staden.

Bindeord på nynorsk

Bokmål	Nynorsk
fordi	fordi
derfor	difor/derfor
dermed	dermed
imidlertid	likevel
dessuten	dessutan
for eksempel	til dømes
blant annet	mellom anna
det vil si	det vil seie
i tillegg	i tillegg

Nyttige uttrykk**Setningsstartarar****Innleiing ein tekst:**

- I denne teksten skal eg ...
- Temaet for denne oppgåva er ...
- Kva betyr det eigentleg å ...

Argumentere:

- For det fyrste ... / For det andre ...
- På den eine sida ... / På den andre sida ...
- Eit argument for dette er ...
- Sjølv om ..., meiner eg at ...

Vise til kjelder:

- Ifølgje [namn] er det slik at ...
- Som [namn] skriv: "..."
- Dette kjem fram i ...

Avslutte:

- Alt i alt kan ein seie at ...
- Oppsummert viser dette at ...
- Til slutt vil eg peike på at ...

Meiningsuttrykk

Bokmål	Nynorsk
Jeg mener	Eg meiner
Jeg synes	Eg synest
Etter min mening	Etter mi meining
Jeg tror	Eg trur
Jeg er enig	Eg er einig

Vanlege feil å unngå**1. Gløymmer hokjønn**✗ *en bok – boken*✓ **ei bok – boka****2. Brukar s-passiv**✗ *Det skrives mye om ...*✓ **Det blir skrive mykje om ...****3. Gløymmer kv- for hv-**✗ *Hva mener du?*✓ **Kva meiner du?****4. Feil presensform**✗ *Han skriver / han finner*✓ **Han skriv / han finn****5. Brukar "ikke" i staden for "ikkje"**✗ *Det er ikke sikkert.*✓ **Det er ikkje sikkert.****6. Blandar bokmål og nynorsk**✗ *Jeg synest det er bra.*✓ **Eg synest det er bra.****7. Gløymmer -leg for -lig**✗ *Det er veldig vanskelig.*✓ **Det er svært vanskeleg.****Sjekkliste for nynorsk**

Gå gjennom teksten din og sjekk:

Pronomen

- ☐ **eg** (ikkje "jeg")
- ☐ **ho** (ikkje "hun")
- ☐ **dei** (ikkje "de")
- ☐ **nokon/noko** (ikkje "noen/noe")

Spørjeord

- ☐ **kva, kven, kvar** (ikkje hva/hvem/hvor)
- ☐ **korleis** (ikkje "hvordan")
- ☐ **kvifor** (ikkje "hvorfor")

Verb

- ☐ Sterke verb utan -er i presens
- ☐ Ingen s-passiv
- ☐ **veit, meiner, synest**

Substantiv

- ☐ Hokjønn med **ei/a**
- ☐ Rett fleirtal (-ar, -er, -)

Ord og staving

- ☐ **ikkje** (ikkje "ikke")
- ☐ **-leg** (ikkje "-lig")
- ☐ **kv-** (ikkje "hv-")
- ☐ **berre, mykje, sjølv**

Tips på eksamen

- Les gjennom teksten **tre gonger**:
 1. Innhald og struktur
 2. Nynorske former (pronomen, verb)
 3. Staving og småord
- Bruk **ordbok** aktivt
- Er du usikker? Vel eit anna ord du veit er rett
- Skriv korte, tydelege setningar

Stor ordliste: bokmål → nynorsk

A–F

Bokmål	Nynorsk
annerledes	annleis
arbeid	arbeid
behov	behov
beskrive	skildre/beskrive
bestemme	bestemme
betydning	tyding/betydning
bevisst	medviten
bruke	bruke
burde	burde
eksempel	døme/eksempel
først	fyrst
fortelle	fortelje
forskjell	skilnad/forskjell

G–M

Bokmål	Nynorsk
gang	gong
gjøre	gjere
handle om	handle om
her	her
hit	hit
hvorfor	kvifor
i hvert fall	i alle fall
kanskje	kanskje
kjenne	kjenne
komme	kome
lage	lage
lenger	lenger
menneske	menneske
mening	meining

N–S

Bokmål	Nynorsk
nødvendig	naudsynt/nødvendig
opplevelse	oppleving
sted	stad
skrive	skrive
snakke	snakke
spørsmål	spørsmål
også	øg / også
sammen	saman
samfunn	samfunn
se	sjå
selv	sjølv
siden	sidan
skjønne	skjöne
spille	spele

T–Å

Bokmål	Nynorsk
tanke	tanke
tilbake	tilbake
trolig	truleg
ulike	ulike
ungdom	ungdom
uttrykk	uttrykk
velge	velje
viktig	viktig
virke	verke
vise	vise
ønske	ønskje
årsak	årsak

Formuleringar i analyse

Bokmål	Nynorsk
virkemiddel	verkemiddel
forfatter	forfattar
budskap	bodskap
handling	handling
synsvinkel	synsvinkel

Dei 10 viktigaste reglane

1. **eg, ho, dei** – ikkje jeg, hun, de
2. **ikkje** – ikkje “ikke”
3. **kv-** for **hv-** (kva, kven, kvar)
4. **-leg** for **-lig** (vanleg, mogleg)
5. Bruk **hokjøn**: ei bok – boka
6. Sterke verb utan **-er**: han skriv, ho finn
7. **Ingen s-passiv** – bruk “bli/verte”
8. **noko, nokon, mykje, berre**
9. **sjå, gjere, kome, sjølv**
10. **til dømes, mellom anna**

Framgangsmåte på eksamen

1. **Lag ei ordliste** med dei orda du brukar mest, omsett til nynorsk
2. **Skriv utkast** – ikkje tenk på nynorsk enno
3. **Gå gjennom systematisk**:
 - Fyrst: Byt ut alle pronomen
 - Så: Rett alle spørjeord
 - Deretter: Sjekk verb
 - Til slutt: Småord og staving
4. **Les teksten høgt** – høyrest det nynorsk ut?
5. **Bruk ordboka** ved tvil

Hugs: Det viktigaste er å vere **konsekvent**. Betre å bruke éi form gjennomgåande enn å blande. Sensor ser heilskapen!